

Laikmeti var sadzīvot

Kultūras mantojuma saglabāšana un jaunu projektu būvniecība nereti ir grūti savienojamas lietas – ātras peļņas gūšanas nolūkos un zemas kvalitātes vides pārveidojumos kultūras mantojums nereti cieš zaudējumus. Tāpēc nepieciešams ne tikai šādus gadījumus nepieļaut, bet arī rast kompromisu. Gaidāmā A klases ZEISS BIROJU ēka ir viens no jaunākajiem arhitektūras projektiem Rīgā, kas sevī apvieno vēsturisko mantojumu un modernus risinājumus. Kā saglabāt vēstures liecības, tajā pašā laikā virzoties uz priekšu un īstenojot mūsdienīgus un energoefektīvus projektus?

Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes galvenā misija ir kalpot vērtībām un kvalitātei, un viens no tās mērķiem ir uzraudzīt, lai jauni pilsētvides veidojumi nenodarītu kaitējumu Latvijas kultūras mantojumam. “Latvijas sabiedrība var būt laimīga, ka mums ir tik unikāla un vērtīga pilsēta kā Rīga, kurai līdzīgu nevar atrast ne Igaunijā, ne Lietuvā. Kultūras vērtību aizstāvji, entuziasti un eksperti jau vairākus gadu desmitus ir pielikuši pūles, lai Rīga saglabātu savu vēsturisko plānojuma struktūru, apbūvi, tās mērogu un raksturu, zaļumu sistēmu un pilsētvides koptēlu,” saka Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs Juris Dambis, kurš kultūras mantojuma jomā strādā jau kopš 1979. gada.

Kā stāsta Juris Dambis, viens no lielākajiem mītiem ir priekšstats, ka kultūrvēsturiskajā vidē visam vajadzētu būt nemainīgam. “Protams, atsevišķos gadījumos tā vajadzētu būt, taču, manuprāt, kultūrvēsturiskā vide, kurā mēs dzīvojam, nav stingusi. Ikdienā notiek pārmaiņas, un mums ir jāļauj tām notikt, galvenais ir jautājums par kvalitāti,” viņš saka.

“Mums ir jāspēj atrast risinājumu, kā labāk saglabāt oriģinālās vērtības, taču tajā pašā laikā jābūt gataviem arī uz laika diktētiem mūsdienu papildinājumiem.

Pasaulē strauji augošā enerģijas krīze un pieaugošais vides piesārņojums liek sabiedrībai un valdībām pret nākotni attiekties atbildīgāk, un kultūras mantojuma saglabāšanas filozofija to māca vistiešāk. Tās pamatideja ir saglabāt to, kas jau ir uzbūvēts. Tagad mēs sargājam ēkas, kas uzbūvētas pirms 100, 200, 300 un vairāk gadiem. Mūsdienās būvēto ēku mūžs mēdz būt vien 30–60 gadu. Savukārt izmešu daudzums, kuru mēs radām, lai šīs ēkas uzbūvētu, ir nesamērīgs,” stāsta Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs.

Viens no jaunākajiem Rīgas projektiem, kura viens no galvenajiem mērķiem ir tieši šī vēstures un nākotnes simbioze, ir A klases biroju ēka ZEISS BIROJI, kas atradīsies MŪKUSALAS biznesa kvartālā un ievērojami mainīs Mūkusalas ielas panorāmu. Ēka tiek būvēta, par pamatu ņemot vēsturiskās Karla Ceisa optikas rūpnīcas ēkas

fasādi. Lai gan šī 1912. gadā būvētā ēka bija pirmā monolītā dzelzsbetona celtnē Rīgā, līdz mūsdienām to saglabāt nav bijis iespējams, tāpēc pieņemts lēmums radīt jaunu celtni, kurā jaušamas vēsturiskās ēkas iezīmes.

“Kultūras mantojuma saglabāšanā mēs nevaram runāt par vienu absolūti pareizo metodi. Laikam ejot, mēs spējam arvien vairāk iedziļināties un izprast, mainās attieksme. Katrs gadījums ir nedaudz atšķirīgs,” saka Juris Dambis. “Ņemot vērā ēkas ļoti sliktu tehnisko stāvokli, kā arī padomju laika degradējošās pārbūves, tās saglabāšana saprātīgos ekonomiskos rādītājos nav bijusi iespējama. Pēc plašām diskusijām un konsultācijām ir atrasts un realizēts veiksmīgs risinājums, saglabājot vietai raksturīgo vēsturisko tēlu.

Šāda pieeja raksturo pozitīvu attieksmi pret kultūras mantojumu, rūpes par kvalitāti un ilgtspējību,” viņš raksturo ZEISS BIROJU projektu, kurā nomnieki tiks uzņemti jau šovasar.

Arī kopējo Mūkusalas Biznesa Centra teritorijas attīstību Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs

raksturo pozitīvi, īpaši uzsverot rūpes par vietas identitātes saglabāšanu. “Šī vieta Rīgas plānojuma struktūrā un pieaugošajā attīstībā ir ļoti liela vērtība. Pēc savas būtības tā reiz bija degradēta teritorija ar atsevišķām kultūrvēsturiskām liecībām, savdabīgu rūpnieciskās vides šarmu un nozīmīgu ainavisku vērtību. Nu tas pārtop par biznesa interešu centru, kas, neskatoties uz būtiskām pārmaiņām, saglabā vietas identitāti un piesaka jaunu telpiskās vides kvalitāti,” stāsta Juris Dambis. Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes vadītājs gaidāmo ZEISS BIROJU ēku izceļ kā vienu no veiksmīgākajiem arhitektūras piemēriem, kurā arhitektūras mantojums ir apvienots ar mūsdienu celtniecības risinājumiem.

“Saglabāšanas idejai saskaroties ar attīstību, bieži veidojas konflikts.

Kultūras mantojums ir vērtība sabiedrībai, būtisks resurss cilvēka dzīves kvalitātei un vietas identitātes nesējs. Tajā pašā laikā attīstība diktē pārmaiņas, un šajās attiecībās ir svarīgi atrast profesionālu dialogu un kvalitatīvu kompromisu. Laikmeti var sadzīvot,” viņš ir pārliecināts.

ZEISS BIROJU ēkas galvenais iedvesmas avots netiks atspoguļots tikai jaunās ēkas fasādē. Tai līdzās tiks izvietota tēlnieka Aigara Bikšes skulptūra, kuras pamatā ir viens no vēsturiskās rūpniecības fasādes elementiem – loga rāmja arka, ko papildina abstrakti elementi, kas simbolizē virzību uz nākotni.

“Galvenā ideja bija izmantot šo arku, kas tiks atlieta betonā vecajā tehnoloģijā, savukārt augšā skulptūra ir papildināta ar *jauno pilsētu*, kā to sauca es. Ar šiem apjomiem tiek panākta mainības sajūta, jo, mainot skatpunktu, arī skulptūra maina savu raksturu,” stāsta tēlnieks Aigars Bikše. “Vēsturiskais arkas fragments simbolizē vēsturi, un uz šīs vēstures tiek būvēta mūsu nākotne – visu laiku mainīgā, dzirksteļojošā un pārplūstošā forma, kas rada sajūtu par to, kas mēs esam.” Skulptūras augšējā daļa, kas atrodas virs betona arkas, ir veidota no pulēta nerūsējošā tērauda, radot savdabīgas formas spoguļus.

“Mēs esam spīdoši, mainīgi, un mums piemīt

fleksibilitāte un spēja būt dažādiem. Šajā spoguļi atspīd visa pasaule, un tā ir metafora par to, kādas attiecības ir starp mums un pasauli,” stāsta skulptūras autors.

Līdzās Mūkusalas Biznesa Centram jau pirms tam atradies viens no mākslinieka darbiem *Lauvas pamošanās* – koka skulptūra, kas īslaicīgi šeit novietota līdz ZEISS BIROJU būvniecībai. “Mūkusalas Biznesa Centra vadība saprot, ka telpa, kuru viņi veido, nenodrošina tikai funkcionalitāti – to, lai cilvēkiem būtu silti un gaisma. Vide ir ļoti atkarīga no tā, vai tā tiek atdzīvināta ar kaut ko, kas to padara īpašu cilvēkiem, kuri šeit atrodas,” saka Aigars Bikše. “Pēdējo gadu laikā ir notikušas milzīgas pārmaiņas, jo

cilvēki arvien vairāk saprot, ka mākslas izvietošana publiskajā telpā ir veids, kā vietu padarīt interesantu, dinamisku un cilvēkam draudzīgu.” Kā stāsta Aigars Bikše, šādas tendences bieži vien ir ekonomisku mērķu motivētas. “Lai vietai piešķirtu identitāti tikai ar arhitektūru un uz būvētu tādu ēku, kas atstātu iespaidu, nepieciešamas ļoti lielas izmaksas. Vides objekti un skulptūras rada efektu, kas padara vietu īpašu. Tajā pašā laikā, salīdzinot ar arhitektūras izmaksām, tas ir nekas. Ja palūkosimies uz

rietumvalstu piemēru, bieži ir redzamas telpas, kur izvietoti mākslas darbi, kur ir padomāts par to, lai cilvēki varētu vienkārši apsēsties un baudīt savu laiku. Tas ir veids, kā vidi padarīt īpašu un veidot tās identitāti,” saka mākslinieks un turpina: “Lūkojoties uz sadarbību ar Mūkusalas Biznesa Centru, es redzu patiesu interesi par to, kā vidi uztver ne tikai nomnieki. Un šī interese ir redzama ne tikai attieksmē pret mākslu, bet arī komunikācijā ar cilvēkiem, kuri šeit uzturas.” Jaunā skulptūra mākslinieka

daiļradē ir vēl nebijis projekts, kas devis iedvesmu arī turpmākajiem radošajiem darbiem. Darba radīšanas procesā vislielāko gandarījumu ir devusi tieši pieeja abstraktajiem elementiem. Tēlnieks stāsta: “Tā ir ļoti liela brīvība – tikai formas un dinamikas izjūta. Vienlaikus tā ir daudz lielāka atbildība, jo rezultāts ir jāpanāk bez tās semantikas, ko dod figurāla tēlniecība.”

“Es jutos ļoti iedvesmots un priecīgs, jo, ja nebūtu piedāvājuma radīt šo darbu, pie šāda risinājuma nebūtu

nokļuvis. Arī citos savos radošajos darbos esmu sācis domāt tieši par šo abstrakto līniju. Man kā māksliniekam ir arī ļoti interesanti, ka šādas attiecības, kuru pamatā ir darba pasūtītājs un uzdevums, atstāj nospiedumu uz manis pašā interesi par tēlniecību par radošo izpēti.

Izpratne par to, ka publiskajā telpā ir vajadzīga tēlniecība un ka tā sniedz ļoti daudz, ir jūtama gan pilsētu, gan valsts līmenī. Vismaz pilsētu un attīstītāju vidē es to jūtu ļoti izteikti,” saka Aigars Bikše.